

DUURZAAMHEID & NATUUR

NATUURDAGBOEK
19 oktober 2017

Merels uit Scandinavië vallen binnen

De Nederlandse merels gingen afgelopen jaar grotendeels dood aan het usutuvirus. Hopelijk blijven sommige in leven, die resistent zijn, en komen ze de klap te boven.

Intussen vallen de merels uit Scandinavië ons land binnen. In mijn tuin zie ik er eerst één, dan nog één en prompt vechten ze elkaar de tent uit. Hoe weinig merels er ook zijn, zelf vinden ze de ander algauw te veel. Net mensen!

Op Schiermonnikoog is de trek van merels en andere lijsters altijd een mooi verschijnsel. Van de ene op de andere dag leeft het eiland van de merels, zanglijsters, koperwieken en/of kramsvogels. Nu zijn merels en koperwieken er plotseling in grote getale. Ze vallen aan op de meidoorns die de duinen rood kleuren. Als die op raken, zijn er nog duindoorns, lijsterbessen, vogelkersen, vlieren en kardinaalsmutsen. Bessen genoeg!

Met veertien Trouwlezers wandel ik over het eiland. Ik kies mijn lievelingspaadjes, waaronder het Kronkelpad, en daar wemelt het van de merels en de koperwieken. De merels scharrelen door de struiken en steken het pad over, de koperwieken bevinden zich hoger in de bomen en blijven soms even zitten in het zicht van een kijker. Ze zijn een stuk kleiner dan de merels en een stuk lichter. Ze zien eruit als kleine zanglijsters met een heldere oogstreep en natuurlijk de roestbruine vlekken onder hun vleugels, waaraan ze hun naam danken. De merels tetteren, de koperwieken piepen.

Hoe zoiets simpels als trekkende merels en koperwieken je ieder jaar weer blij kan maken... Daar zijn ze weer! Hopelijk zijn koperwieken, zanglijsters en kramsvogels niet vatbaar voor het usutuvirus. Maar voor de noordelijke merels houd ik mijn hart vast. Straks raken ze besmet. Misschien nemen ze het virus komende lente wel mee naar Zweden en wordt het volgend jaar een stille herfst. Voor het eerst geen merel-trek meer... Ik mag er niet aan denken.

Koos Dijksterhuis

Merel aan de kardinaalsmuts.
FOTO JEANETTE ESSINK

HERSTEL Landschap Noord-Holland haalde vier jaar geleden de bovenlaag van vier hectare zwaar bemest grasland af en strooide er snippertjes veenmos op. Nu groeien er orchideeën en zonnedauw.

tekst **Rob Buiters**

Links de oude situatie, rechts een doorsnede met de veenmosstekjes.

Omhoog met nieuw levend veen

Héél voorzichtig stapt ecooloog Bas van de Riet van onderzoeksbureau B-Ware van de houten vlonder die bezoekers door de rietvelden van het Ilperveld moet leiden. Het pakket veenmos naast de planken is weliswaar stevig genoeg, maar wel helemaal verzadigd met regenwater. Bij iedere stap vormt zich dan ook een poeltje rond zijn net iets te nette schoenen voor deze gelegenheid. Van de Riet is duidelijk niet gekleed op veldwerk, maar op de presentatie die hij straks geeft tijdens de slotbijeenkomst van het project 'Omhoog met het Veen'. Met een aardappelschilmesje dat hij even bij het bezoekerscentrum van Landschap Noord-Holland heeft geleend, steekt hij zo diep als hij kan in de bovenste plantenlaag. Kijk, zegt hij met een brede grijns, als hij een soort langwerpige spons met halfverteerde plantjes en frisgroen mos uit de grond heeft gewipt: "Hieronder, op een centimeter of acht diep, zit de oude veenlaag. Maar die sponsachtige laag daarboven, dat is allemaal nieuw gevormd in de afgelopen vier jaar!" Van de Riet is trots, zoveel is duidelijk.

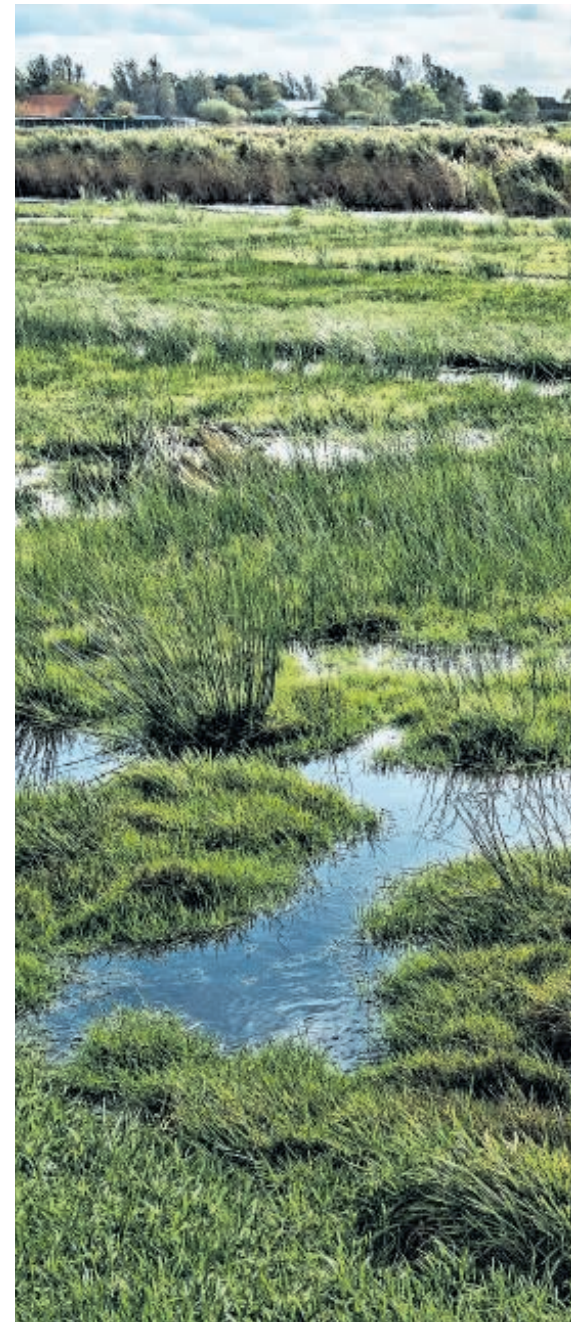
Voor het project 'Omhoog met het Veen' liet de toenmalige beheerder van Landschap Noord-Holland Niels Hogeweg vier jaar terug de bovenste tien centimeter van een stuk wei-

land afschrapen. Tot dat moment werd het weiland nog verpacht aan een boer in de buurt. "Die had er kort daarvoor zelfs nog mest opgebracht", vertelt Hogeweg. "Met die bovenlaag haalden we de graszode en een deel van de meststoffen uit de bodem. We wilden er uiteraard niet te veel van af halen. Om het land te kunnen bewerken wordt de grondwaterstand in veenweidegebieden laag gehouden. Daardoor verdroogt het veen niet alleen, het verdwijnt ook letterlijk als CO₂ in de lucht, waardoor de bodem ongeveer een centimeter per jaar daalt."

Vrijwilligers

Uit een rietlandje in de buurt plukte Hogeweg met hulp van een grote groep vrijwilligers een enorme hoeveelheid veenmosplantjes. Die liet hij vervolgens tot snippers hakselen, om ze daarna op het afgeplagde weiland uit te strooien. Met vier jaar later dus een nieuw levend veenmostapijt tot gevolg.

"Dit resultaat is echt boven mijn verwachting", zegt Van de Riet, die het project wetenschappelijk begeleidde. "Al in het eerste jaar zagen we tussen het mos zonnedauw opkomen; prachtige fragiele plantjes waar een jaar daarvoor nog alleen maar Engels raaigras groeide. Uit een naastgelegen hooiland kwam ook zaad van rietorchissen overwaaien. In een zwaar bemest weiland zouden die nooit zijn aangeslagen, maar hier wel.

Het Ilperveld is een gebied waar de bodem daalt. Het p...

Uit een naastgelegen hooiland kwam zaad van rietorchissen overwaaien. Dat sloeg aan.

"Het succes zit hem voor een belangrijk deel in het waterbeheer", denkt Van de Riet. "Het Ilperveld wordt normaal gesproken gevoed met water uit het Noordhollandsch Kanaal. Dat is heel hard water, waar het veenmos niet tegen kan. Daarom hadden we vooraf een deel van het terrein gereserveerd als regenwaterreservoir. Daarmee konden we de proefvlakken van relatief schoon en zacht water voorzien."

Het project Omhoog met het Veen werd vier jaar terug bedacht als natuurherstelmaatregel. Is het überhaupt mogelijk om zwaar bemest veenweidegebied, waar de bodem jaar op jaar verder daalt, weer terug te toveren naar een omhoog groeiend nat en schraal gebied vol orchideeën en blauwborsten? Dat lukt dus.

In Duitsland experimenteert de Nederlandse veenhoogleraar, professor Hans Joosten van